

Leto: XXIV./4
zima 2022

Šentrupert

Glasilo Občine Šentrupert

Glasilo izhaja štirikrat letno
Za občane Občine Šentrupert brezplačno

Preskrba z vodo v Šentrupertu: Z vrtanjem do novega vodnega vira v Kamnju9

Intervju z Maticem Jurgličem: Včasih ne gre po načrtu in moram vse zavreči
in začeti znova16

Živahna jesen v šoli in vrtcu19

Županova uvodnika

Spoštovane občanke, spoštovani občani,

zahvaljujem sem vam za izkazano zaupanje na letošnjih lokalnih volitvah. Hvala moji družini, podpornikom in protikandidatom za korektno volilno kampanjo. Zahvala tudi Andreju Martinu Kostelcu, ki je v preteklem zahtevnem mandatu opravil veliko dobrega dela za občino in s tem bo lažje začeti tudi v mojem mandatu. Zavedam se, da nas veliko dela še vedno čaka. Moje prioritete so vedno ljudje, saj le ljudje lahko delamo dobre projekte.

Leto 2022 je bilo zaznamovano s številnimi izzivi, ki spremenjajo naš način življenja. Leto nas je ponovno opomnilo, da so ključne vrednote, ki omogočajo dosežke, napredek in boljše življenje, prav medsebojni odnosi, razumevanje in sodelovanje. Zato naj bo naše vodilo, da smo le skupaj lahko močni in premagujemo meje nemogočega. Ne iščimo razlik, ampak skupne točke, to bo moje vodilo pri delu. Tudi prepreke, ki se pojavljajo pri delu, ne razumem kot ovire, ampak kot priložnost za iskanje boljših rešitev.

Prepričan sem, da bomo tudi v prihodnje našo lokalno skupnost skupaj z občinskim svetom razvijali v smeri občanom prijazne občine in ohranjali kakovostno življenje, kjer bosta na prvem mestu skrb za naravo in okolje ter varovanje naravnih in kulturnih danosti v njej. A brez vas, spoštovane občanke, spoštovani občani, bi bilo naše delo zaman. Tudi vi ste tisti, ki s številnimi pobudami in predlogi delate našo lokalno skupnost boljšo. Šola, vrtec in druge javne ustanove, prostovoljna gasilska društva, turistična, športna in kulturna ter ostala društva in še bi lahko našteval, skrbite, da se naši kraji razvijajo.

Prva in pomembna naloga, ki smo se je v novem mandatu lotili skupaj z občinskim svetom in ostalimi deležniki, je priprava proračuna za naslednje proračunsko leto 2023. Ne prekinjeno pa izvajamo tudi vse naloge, ki so pomembne za delovanje občine.

Ob skorajšnjem zaključku starega leta in začetku novega nam želim, da bo leto, ki prihaja, zdravo in uspešno. Naj v nas prevladujeta pogum in veselje do življenja ter ustvarjanja. Pokažimo pa solidarnost tudi tistim, ki so sami v teh praznikih. Namenimo jim iskren nasmeh in lepo besedo.

Srečno in vse dobro v letu 2023.

vaš župan Tomaž Ramovš

Spoštovane občanke, cenjeni občani!

Smo že v zimskem času. Božični, državni in novoletni prazniki so pred nami in tudi nova izdaja zimske številke našega občinskega glasila ŠENTRUPERT. Ta številka je zame zelo posebna. Ko boste brali gradivo, ki je pripravljeno za to številko, dejansko ne bom več vaš župan. Zaključil se je štiriletni županski mandat in na volitvah ste izbrali drugega, ki bo imel to funkcijo naslednja štiri leta.

Tako je to moj poslovilni uvodnik. Rad bi se zahvalil vsem najprej za zaupanje, ki ste mi ga dali za to funkcijo, pa tudi za zaupanje vsa ta štiri leta, ko smo skupaj gradili našo sedanjost in prihodnost. V to delo sem vložil vse, kar sem sposoben, naredil sem vse, kar so dopuščale okoliščine. Vesel sem, da sem lahko delal za našo občino. Ponosen sem na narejeno. Seveda nisem uspel zadovoljiti vseh želja in pričakovanj, saj je to nemogoče. Trudil sem se v prvi vrsti za to, kar je bilo za skupno dobro, izogibal sem se osebnih interesov, zaradi česar so bili nekateri mogoče razočarani. V življenju skušamo najprej zadostiti osnovne potrebe, nato pa preostale. To je naravni red odločanja vsakega posameznika, vsake družbe. To je bil moj cilj in mislim, da smo ga v veliki meri dosegli.

Začenja se novi cikel za našo občino. Želim, da bo za vse občane dober in napreden, ker bomo tako vsi na boljšem. Novemu županu in novim članom občinskega sveta in nadzornega odbora želim veliko uspeha pri svojem delu.

Vsem občanom in bralcem glasila ŠENTRUPERT želim blagoslovljene božične praznike, praznični dan državnosti in še posebno veliko zdravja, veselja in uspeha v novem letu 2023.

Bog vas živi!

Andrej Martin Kostelec,
župan 2018-2022

Beseda urednice

Spoštovane in spoštovani,

pa jo imamo – zimsko številko glasila Šentrupert. Po dolgem času prinaša živahen utrip dogajanja v šoli, utrinke iz vrtca, pa tudi poglobljen zapis o vodooskrbi v Šentrupertu in zanimiv pogovor z mladim podjetnikom, ki je strast našel v povezovanju na prvi pogled nezdružljivega.

Praznični december prinaša posebne občutke – pričakovanja, toplino, nostalgijo, veselje, pa tudi žalost in osamljenost. To je tisti čas v letu, ko je družina še toliko bolj v naših mislih

in srcih. Vzemimo si čas in se ozirimo naokrog. Nasmehni-mo se sočloveku, namenimo mu prijazno besedo, minuto svojega časa. Prav čas je tisto najbolj dragoceno, kar lahko v svetu, v katerem prevladujejo materialne dobrine, podarimo. Bodimo človek človeku in naj bo leto 2023 srečno, zdravo in uspešno!

Petra Krnc Laznik

Finančno poslovanje Občine Šentrupert v mandatu 2019–2022

V priloženi tabeli je predstavljeno finančno poslovanje Občine Šentrupert v zadnjih štirih letih, so pa podatki za mesec december projektirani, pri čemer ni pričakovati pomembnega odstopanja. V celotnem mandatu bi občina beležila za **13.627.521,20 €** prihodkov in za **11.889.785,94 €** odhodkov.

Presežek v višini 1.737.735,26 € je bil v celoti namenjen odplačevanju dolgov iz preteklih mandatov. Med transferji ustanovam in posameznikom so vključena plačila za finančni lizing za vrtec za 916.408,40 €. Dobra dva milijona evrov obveznosti smo znižali zaradi prodaje javnega podjetja Energetika Šentrupert d.o.o.

Glavni trije viri prihodkov v občinski proračun:

700	Davki na dohodek (povprečnina)	8.067.034,00 €	59,20 %
74	Transferni prihodki (državni/EU razpisi)	1.860.635,90 €	13,65 %
703	Davki na premoženje (NUZS)	1.501.409,65 €	11,02 %
Skupaj		11.429.079,55 €	83,87 %

Glavni odhodki iz občinskega proračuna so bili namenjeni:

41	Transferi ustanovam in posameznikom	3.742.233,94 €	31,47 %
42/43	Investicijski odhodki in transferji	3.647.653,70 €	30,67 %
402	Izdatki za blago in storitve	2.947.636,16 €	24,79 %
400	Plače in drugi izdatki zaposlenim	928.817,34 €	7,81 %
Skupaj		11.266.341,14 €	94,74 %

Pomembno je izpostaviti, da je v tem mandatu Občina Šentrupert poleg odplačila ogromnega lastnega zadolževanja iz preteklih mandatov poplačala tudi vse obveznosti pri javnih družbah Energetika Šentrupert d.o.o. in Dežela Kozolcev d.o.o. ter **vložila skoraj tretjino prihodkov v investicije**. Ta trend bi bilo pomembno nadaljevati, ker samo tako bo razvoj občine opazen za vse občane. Če se bodo sredstva v večji meri porabljala za tekoče stroške, se bo razvoj ponovno ustavil.

Andrej Martin Kostelec

Realizacija poslovanja Občine Šentrupert v zadnjem mandatu

BILANCA PRIHODKOV IN ODHODKOV	Projekcija				Skupaj	%
	Realizacija 2019	Realizacija 2020	Realizacija 2021	Realizacija 2022		
SKUPAJ PRIHODKI (70+71+72+73+74)	2.611.977,00	3.892.806,00	3.716.504,00	3.406.234,20	13.627.521,20	100,00%
TEKOČI PRIHODKI (70+71)	2.362.921,00	3.720.709,00	2.728.456,00	2.892.225,09	11.704.311,09	85,89%
70 DAVČNI PRIHODKI	2.206.964,00	2.561.772,00	2.524.578,00	2.606.266,02	9.899.580,02	72,64%
700 Davki na dohodek in dobiček	1.773.707,00	2.069.115,00	2.084.100,00	2.140.112,00	8.067.034,00	59,20%
703 Davki na premoženje	367.062,00	387.362,00	364.002,00	382.983,65	1.501.409,65	11,02%
704 Domači davki na blago in storitve	66.195,00	95.487,00	76.476,00	82.188,35	320.346,35	2,35%
706 Drugi davki in prispevki		9.808,00		982,02	10.790,02	0,08%
71 NEDAVČNI PRIHODKI	155.957,00	1.158.937,00	203.878,00	285.959,07	1.804.731,07	13,24%
710 Udeležba na dobičku in dohodki od premoženja	7.237,00	1.047.974,00	39.750,00	53.663,96	1.148.624,96	8,43%
711 Takse in pristojbine	3.933,00	4.225,00	12.653,00	17.263,20	38.074,20	0,28%
712 Globe in druge denarne kazni	30.072,00	26.561,00	12.658,00	9.448,66	78.739,66	0,58%
713 Prihodki od prodaje blaga in storitev	63.213,00	4.793,00	45.836,00	84.986,32	198.828,32	1,46%
714 Drugi nedavčni prihodki	51.502,00	75.384,00	92.981,00	120.596,93	340.463,93	2,50%
72 KAPITALSKI PRIHODKI	-	-	39.608,00	20.132,21	59.740,21	0,44%
720 Prihodki od prodaje osnovnih sredstev	-	-	39.608,00	20.132,21	59.740,21	0,44%
73 Prejete donacije	2.134,00	700,00	-	-	2.834,00	0,02%
730 Prejete donacije iz domačih virov	2.134,00	700,00	-	-	2.834,00	0,02%
74 TRANSFERNI PRIHODKI	246.922,00	171.397,00	948.440,00	493.876,90	1.860.635,90	13,65%
740 Transferni prihodki iz drugih javnofinančnih institucij	246.922,00	-	509.654,00	493.876,90	1.250.452,90	9,18%
741 Prejeta sredstva iz sredstev evropske unije in iz drugih držav	-	171.397,00	438.786,00	-	610.183,00	4,48%
II. SKUPAJ ODHODKI (40+41+42+43)	2.506.604,00	2.565.772,00	3.646.083,00	3.171.326,94	11.889.785,94	100,00%
40 TEKOČI ODHODKI	1.007.980,00	1.092.798,00	989.755,00	1.409.365,30	4.499.898,30	37,85%
400 Plače in drugi izdatki zaposlenim	201.801,00	205.484,00	251.992,00	269.540,34	928.817,34	7,81%
401 Prispevki delodajalcev za socialno varnost	33.524,00	32.685,00	44.862,00	45.412,19	156.483,19	1,32%
402 Izdatki za blago in storitve	728.556,00	804.650,00	651.575,00	762.851,16	2.947.632,16	24,79%
403 Plačila domačih obresti	35.776,00	19.879,00	41.244,00	331.561,61	428.460,61	3,60%
409 Rezerve	8.323,00	30.100,00	82,00	-	38.505,00	0,32%

BILANCA PRIHODKOV IN ODHODKOV	Realizacija 2019	Realizacija 2020	Realizacija 2021	Projekcija	Skupaj	%
				Realizacija 2022		
41 TEKOČI TRANSFERI	869.272,00	1.003.058,00	883.877,00	986.026,94	3.742.233,94	31,47%
410 Subvencije	10.154,00	9.933,00	21.810,00	22.255,03	64.152,03	0,54%
411 Transferi posameznikom in gospodinjstvom	575.292,00	643.370,00	582.548,00	673.242,77	2.474.452,77	20,81%
412 Transferi neprofitnim organizacijam in ustanovam	29.063,00	21.314,00	19.958,00	8.024,58	78.359,58	0,66%
413 Drugi tekoči domači transferi	254.763,00	328.441,00	259.561,00	282.504,56	1.125.269,56	9,46%
42 INVESTICIJSKI ODHODKI	614.764,00	388.518,00	1.752.440,00	739.257,41	3.494.979,41	29,39%
420 Nakup in gradnja osnovnih sredstev	614.764,00	388.518,00	1.752.440,00	739.257,41	3.494.979,41	29,39%
43 INVESTICIJSKI TRANSFERI	14.588,00	81.398,00	20.011,00	36.677,29	152.674,29	1,28%
431 Investicijski transferi pravnim in fizičnim osebam, ki niso proračunski uporabniki	11.336,00	30.674,00	20.011,00	19.748,49	81.769,49	0,69%
432 Investicijski transferi proračunskim uporabnikom	3.252,00	50.724,00		16.928,80	70.904,80	0,60%
PRORAČUNSKI PRESEŽEK (I.-II.) ali (PRORAČUNSKI PRIMANJLJAJ)	105.373,00	1.327.034,00	70.421,00	234.907,26	1.737.735,26	14,62%

DANA POSOJILA IN POVEČANJE KAPITALSKIH DELEŽEV (440+441+443)	20.000,00	10.000,00	-	-	30.000,00
44 DANA POSOJILA IN POVEČANJE KAPITALSKIH DELEŽEV	20.000,00	10.000,00	-	-	30.000,00
440 Dana posojila	-	-	-	-	-
441 Povečanje kapitalskih deležev in finančnih naložb	20.000,00	10.000,00	-	-	30.000,00
442 Poraba sredstev kupnin iz naslova privatizacije	-	-	-	-	-
443 Povečanje namenskega premoženja v javnih skladih in drugih osebah javnega prava	-	-	-	-	-
VI. PREJETA MINUS DANA POSOJILA IN SPREMEMBE KAPITALSKIH DELEŽEV (IV.-V.)	20.000,00	10.000,00	-	-	30.000,00

RAČUN FINANCIRANJA					
VII. ZADOLŽEVANJE (500)	98.492,00	62.700,00	-	-	161.192,00
50 ZADOLŽEVANJE	98.492,00	62.700,00	-	-	161.192,00
500 Domače zadolževanje	98.492,00	62.700,00	-	-	161.192,00
VIII. ODPLAČILA DOLGA (550)	157.669,00	1.258.598,00	100.211,00	221.257,26	1.737.735,26
55 ODPLAČILA DOLGA	157.669,00	1.258.598,00	100.211,00	221.257,26	1.737.735,26
550 Odplačila domačega dolga	157.669,00	1.258.598,00	100.211,00	221.257,26	1.737.735,26
IX. POVEČANJE (ZMANJŠANJE) SREDSTEV NA RAČUNIH (I.+IV.+VII.-II.-V.-VIII.)	26.196,00	121.136,00	-29.790,00	13.650,00	131.192,00
X. NETO ZADOLŽEVANJE (VII.-VIII.)	59.177,00	1.195.898,00	100.211,00	221.257,26	1.576.543,26

Vir: AJ PES (razen Projekcija 2022)

Poročilo o stanju zadolženosti Občine Šentrupert 31. 12. 2022

STANJE ZADOLŽENOSTI

Kvartalno poročilo za 4. kvartal leta 2022

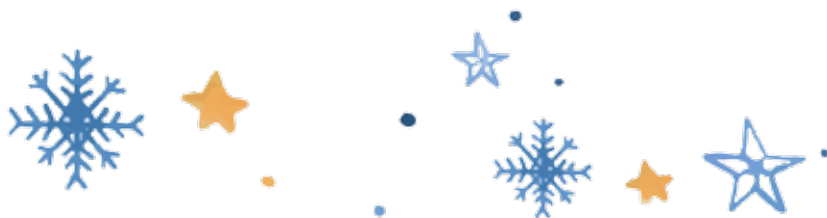
Naziv pogodbe	Številka pogodbe	Datum podpisa	Datum konca	Valuta	Upnik
1	2	3	4	5	6
MGRT	C2130-16G300135	17-Jun-16	15-Sep-26	EUR	MGRT
MGRT	C2130-17G300161	23-Jun-17	15-Sep-27	EUR	MGRT
MGRT	C2130-17G300019	5-Jun-17	15-Sep-27	EUR	MGRT
MGRT	C2130-18G300022	25-Jul-18	15-Sep-28	EUR	MGRT
MGRT	C2130-18G300346	3-Aug-18	15-Sep-28	EUR	MGRT
MGRT	C2130-19G300078	28-Jun-19	15-Sep-29	EUR	MGRT
MGRT	C2130-20G300434	22-Oct-20	15-Sep-30	EUR	MGRT
MEDGENERACIJSKI CENTER	459-0001/2017	22-Dec-17	31-Jan-18	EUR	POLFIN D.O.O.
BKS	51001239/17	19-Dec-17	31-Dec-32	EUR	BKS BANK AG
FINANČNI NAJEM J-INVEST	Pogodba brez številke	14-Dec-10	31-Dec-25	EUR	J-INVEST D.O.O.

Sumarni podatki:

Vsi zneski so v EUR.

	Začetno stanje na 30.09.2022	Črpanja	Odplačila	Končno stanje na 31.12.2022
SKUPAJ DOLGOROČNE OBVEZNOSTI	2.337.391,63	0,00	205.010,36	2.132.381,27
SKUPAJ OBČINE - POSOJILA	1.794.323,25	0,00	157.494,20	1.636.829,05
MGRT	237.060,98	0,00	0,00	237.060,98
POLFIN d.o.o. (Varščina)	840.000,00	0,00	140.000,00	700.000,00
BKS Banka	717.262,27	0,00	17.494,20	699.768,07
SKUPAJ OBČINE - LEASINGI	543.068,38	0,00	47.516,16	495.552,22
J-Invest d.o.o. (Jelovica)	543.068,38	0,00	47.516,16	495.552,22

Šifra PU dolžnika	Dolжник	Ročnost	Vrsta	Stanje začetek	Črpanja	Odplačila	Končno stanje na 31.12.2022
7	8	9	11	12	13	14	15
77100	OBČINA ŠENTRUPERT	D	Posojilo	3.840,93	0,00	0,00	3.840,93
77100	OBČINA ŠENTRUPERT	D	Posojilo	1.009,33	0,00	0,00	1.009,33
77100	OBČINA ŠENTRUPERT	D	Posojilo	44.484,83	0,00	0,00	44.484,83
77100	OBČINA ŠENTRUPERT	D	Posojilo	21.415,90	0,00	0,00	21.415,90
77100	OBČINA ŠENTRUPERT	D	Posojilo	33.971,21	0,00	0,00	33.971,21
77100	OBČINA ŠENTRUPERT	D	Posojilo	76.604,88	0,00	0,00	76.604,88
77100	OBČINA ŠENTRUPERT	D	Posojilo	55.733,90	0,00	0,00	55.733,90
77100	OBČINA ŠENTRUPERT	D	Varščina	840.000,00	0,00	140.000,00	700.000,00
77100	OBČINA ŠENTRUPERT	D	Posojilo	717.262,27	0,00	17.494,20	699.768,07
77100	OBČINA ŠENTRUPERT	D	Finančni leasing	543.068,38	0,00	47.516,16	495.552,22
				2.337.391,63	0,00	205.010,36	2.132.381,27

Ob koncu leta in sedanjega mandata je dobro, da izpostavimo tudi stanje zadolženosti občine na dan 31. 12. 2022. **V priloženi tabeli so prikazane vse dolgoročne obveznosti, ki jih bo morala občina poplačati v naslednjih letih.**

Velikokrat smo že povedali, da ima Občina Šentrupert obveznosti do štirih upnikov. Drugo leto bo treba vrniti varščino družbi Polfin d. o. o. v višini 700.000,00 €, ker to breme izhaja iz sodbe Višjega sodišča v Ljubljani. Ostale obveznosti se lahko odplačujejo obročno.

V sedanjem mandatu se je zadolževanje občine in bivših javnih družb znižalo za dobrih pet milijonov evrov. Pričakovati je, da bi se v naslednjih štirih letih lahko zadolževanje izničilo.

Občina Šentrupert se bo lahko razvijala le, če se ne bo ponovno zadolževala. Tako bo več razpoložljivih sredstev za tekoče poslovanje in za investicije.

Andrej Martin Kostelec

Projekt Dežela kozolcev - Dežela šestega čuta uspešno zaključen

Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo je Občini Šentrupert nakazalo 27.121,10 EUR za projekt Dežela kozolcev - Dežela šestega čuta.

Upravičenci sredstev:

Občina Šentrupert: 23.737,90 €
LAPEGO: 160,00 €
Zavod Dežela kozolcev: 3.223,20 €

O projektu:

Občina Šentrupert se je januarja 2021 prijavila na 6. JAVNI POZIV za izbor operacij za uresničevanje ciljev na območju LAS Dolenjska in Bela krajina v programskem obdobju 2014–2020, ki se bodo financirale iz

sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj.

Na razpisu smo bili uspešni, saj smo dobili 27.121,10 EUR za realizacijo novega produkta Dežele kozolcev: Dežela kozolcev - Dežela šestega čuta.

V sklopu projekta smo vzpostavili novo tematsko pot – VRABČEK ČIVI ODKRIVA DEŽELO KOZOLCEV – učno pot, na kateri bodo obiskovalci skozi vprašanja iz zgodb, zbranih v knjigi Vrabček Čivi v Deželi kozolcev,

spoznavali šege in navade, povezane s kozolci, tesarje in tesarske mojstre, zgodbe kozolcev, ki so bili prestavljeni v muzej.

V sklopu projekta smo izdelali letak, učni list in zemljevid, ki ga bodo prejeli obiskovalci učne poti. Organizirali smo dogodek ŠENTRUPERTSKI SLAVČKI POJEJO – večer ljudskega petja v urbanem središču Šentruperta in nabavili 20 avdiovodičev. Okoli Dežele kozolcev smo namestili nov lesen plot.

Primož Primec

Novi podžupan (popravek)

V jesenski izdaji glasila je bilo objavljeno, da je bivši podžupan Tomaž Ramovš iz skupine svetnikov Civilne Iniciative, na kar je svetnik na 29. redni seji zahteval popravek v občinskem glasilu, in sicer, da je bil izvoljen kot samostojni kandidat s podporo volivcev.

Ta popravek naj se razume kot zahtevano opravičilo, vendar ni bilo nobenega namena zavajati javnost, saj je bil v volilni kampanji 2018 vključen v istem letaku kot drugi člani civilne iniciative.

Andrej Martin Kostelec

PRESKRBA Z VODO V ŠENTRUPERTU:

Z vrtanjem do novega vodnega vira v Kamnju

V podzemni vodi zajetja Kamnje, ki je pomemben vodni vir javnega sistema oskrbe s pitno vodo v Šentrupertu, že skoraj dve desetletji zaznavajo onesnaženje s človeku škodljivimi ostanki fitofarmaceutskih sredstev. Onesnaženost in vse bolj izrazite suše terjajo ukrepanje. Z vrtanjem v globlje predele vodonosnih kamnin naj bi v Kamnju prišli do novega vodnega vira za varno in količinsko zanesljivo oskrbo s pitno vodo.

Vroče in sušno poletje 2022

V Sloveniji je bilo poletje 2022 drugo najtoplejše poletje od leta 1961 in je že osmo zaporedno nadpovprečno toplo poletje, poročajo z Agencije RS za okolje (Cegnar, 2022). Do zdaj velja za najtoplejše poletje 2003 s presežkom 3,1 °C nad povprečjem. Tudi dežja preko letošnjega poletja v Sloveniji ni padlo veliko, le 59 % od slovenskega povprečja, kar ga uvršča na tretje mesto najbolj sušnih od leta 1961, takoj za poletjem 2003 in 2013. Sušo so v tem poletju občutili tudi na območju Občine Šentrupert, ki je oškodovance že avgusta pozvala, naj prijavijo škodo, ki je zaradi suše nastala na kmetijskih pridelkih. Kako pa je suša zadnjega poletja vplivala na količinsko stabilnost vodovodnega sistema na območju Občine Šentrupert?

Padavine merijo že sto in več let

Šentrupertu najbližji padavinski postaji državne meteorološke merilne mreže sta na Kalu pri Šentjanžu in v Mokronogu. Od Šentruperta sta oddaljeni dobrih 5 km, prva severno na nekoliko višji nadmorski višini (516 m n. m.), druga pa jugovzhodno na podobni višini (269 m n. m.), kot jo ima naselje Šentrupert (275 m n. m.). Dnevno višino padavin na Kalu merijo od leta 1924, v Mokronogu pa celo od leta 1895. Poletno povprečje (junij, julij in avgust) med letoma 1981 in 2010 je bilo na Kalu 370 mm, v Mokronogu pa le nekaj milimetrov

oz. litrov na kvadratni meter manj: 368 mm. Najbolj sušno poletje do sedaj je bilo leta 2000, ko so npr. na Kalu v treh poletnih mesecih namerili le 176 mm (Nadbath, 2014). Poletje 2022 se je s 195 mm, kot jih je v treh poletnih mesecih nameril meteorološki opazovalec domačin Ivan Strnad s Kala pri Šentjanžu, sušnemu rekordu izpred 22 let sicer zelo približalo, vendar ga ni preseglo.

Dobre hidrogeološke lastnosti kamnin in ugodna letna vodna bilanca

Sušno poletje 2022 se je odrazilo tudi v vodovodnih sistemih na območju Občine Šentrupert. Izdani so bili pozivi k varčevanju vode, do večjih in daljših izpadov pa k sreči ni prišlo. Vroče in sušno poletje 2022 pa nas je še enkrat opozorilo na nujno potrebo po nadomestnih ali rezervnih vodnih virih v zadostni količini in kakovosti. Iskanje novih vodnih virov na območju Občine Šentrupert pa ne bi smelo predstavljati večjih težav, saj gre za območje z dobrimi hidrogeološkimi lastnostmi poroznih kamnin z veliko prepustnostjo ter z ugodno letno vodno bilanco z zadostnim deležem padavinske vode, ki jo lahko sprejmejo in zadržijo kamnine pod površjem. Pri vodni bilanci je za vodooskrbo najpomembnejši prav tisti delež padavinske vode, ki pronica v tla in se akumulira v debelih plasteh poroznih kamnin, tako imenovanih vodonosnikih. Od povprečne letne višine padavin v obdobju 1981–2010 (na Kalu 1.151 mm,

v Mokronogu 1.173 mm) večina vode površinsko odteče ali izhlapi v ozračje in le manjši del napaja vodonosnike. Hidrogeologi Agencije RS za okolje z regionalnim bilančnim modelom ocenjujejo, da v kamnine pod površje območja Občine Šentrupert letno povprečno odteče med 10 in 15 odstotki vse padavinske vode tega območja. Pri tem pa je pomembno, da počasno podzemno pretakanje in zadrževanje tega dela padavinske vode v kamninah ublaži vse večja sezonska nihanja padavin, ko tedne ali celo mesece ne dežuje in se podzemna voda v vodonosnikih ne obnavlja. Takrat so za stabilno oskrbo pomembne tiste »zaloge« vode, ki jih predstavlja počasni tekoča podzemna voda v poroznih kamninah v podzemlju.

Vode dovolj, vendar tudi onesnažena

Vode je v vodonosnikih na območju Šentruperta torej dovolj, pri njeni kakovosti oz. njeni primernosti za varno uživanje pa se, predvsem pri plitvih zajetjih, pojavljajo težave. Najbolj zaskrbljujoče težave so predvsem pri kakovosti vode zajetja Kamnje, ki je pomemben vodni vir predvsem za nižinski del vodovodnega sistema Šentrupert, ki iz Kamnja in Homa oskrbuje več kot 700 uporabnikov. V podzemni vodi iz Kamnja že leta zaznavajo povišane vsebnosti desetil-atrazina, ki je razgradni produkt atrazina, učinkovitega fitofarmaceutskega sredstva za zatiranje plevelov in trav. Atrazin je strupen in lahko vpliva tudi

Vrtanje raziskovalne vrtine za nov vodni vir v Kamnju pri Šentrupertu (foto arhiv podjetja Geo-Hidro, d.o.o., 2022)

na zdravje ljudi. Med temi vplivi strokovnjaki najpogostejše omenjajo alergijski odziv kože, pri dolgotrajni ali ponavljajoči se izpostavljenosti pa tudi motnje v delovanju hormonskega sistema. Zaradi tega je njegova uporaba v Sloveniji že dvajset let v celoti prepovedana. Kljub prepovedi njegove uporabe pa ga v podzemni vodi ponekod še vedno zaznavajo, saj se po mnenju kemijskih strokovnjakov razgrajuje več desetletij, celo do trideset let. Tudi v podzemni vodi iz vrtine Š-I/92 v Kamnju že vrsto let zaznavajo preseganje vrednosti praga standarda kakovosti desetil-atrazina ($1 \mu\text{g/l}$) glede na Uredbo o stanju podzemnih voda (Uradni list RS, št. 25/09, 68/12 in 66/16). Leta 2005 so v podzemni vodi zajetja Kamnje izmerili kar $0,32 \mu\text{g/l}$ desetil-atrazina, v zadnjem petletju (2016-2021) pa je razveseljiv trend upadanja vsebnosti tega onesnaževala iz $1,15$ na $1,05 \mu\text{g/l}$. Kljub temu pa so v programu vodooskrbe, ki so ga na Komunali Trebnje izdelali leta 2021, potrdila pa Občina Šentrupert, že predvideli izdelavo nove globlje vrtine, v kateri naj bi bila podzemna voda brez tega onesnaževala ali vsaj pod vrednostjo praga $1 \mu\text{g/l}$.

Hidrogeološko raziskovalno vrtanje v Kamnju

Direkcija RS za vode je konec junija 2022 Občini Šentrupert izdala dovoljenje za raziskavo podzemne vode z vrtino v Kamnju, oktobra pa je podjetje Geo-Hidro d.o.o. že podalo hidrogeološko poročilo o rezultatih raziskave. Pod nekajmetrskimi potočnimi naplavinami in pobočnimi kamninskimi nanosi so prevrtali vodonosne

dolomite in apnenice ter se z vrtanjem zaustavili v manj prepustnih rdečih meljastih in lapornatih sedimentnih plasteh, na globini 70 metrov. Prevrtali so kamnine iz geološkega obdobja skitij, kamnine iz začetka srednjega zemeljskega obdobja (trias, mezozoik). Pri vrtanju so kmalu dosegli podzemno vodo, katere gladina se je po končanem vrtanju ustalila na okoli 16 metrih pod površjem. S kratkotrajnim črpalnim preizkusom so hidrogeologi prišli do prvih preliminarnih ocen o srednje vodoprepustnem vodonosniku in o izdatnosti vrtine, ki je ob znižanju gladine podzemne vode za okoli 15 metrov nekje v razponu od 2,2 do 4,4 litra na sekundo (Geo-Hidro, 2022). Seveda pa bodo natančnejše in zanesljivejše ocene o možnih črpanih količinah pridobili z dolgotrajnejšim črpalnim preizkusom, z odvzetimi vzorci podzemne vode pa bodo z rezultati analize odgovorili tudi na vprašanje o njeni kakovosti in ustreznosti za uporabo v vodovodnem sistemu.

Potreba po novih vodnih virih in njihovem varovanju

Po dveh desetletjih (mogoče tudi več) črpanja z desetil-atrazinom onesnažene podzemne vode v Kamnju bo vodovodni sistem Šentrupert končno dobil nov vodni vir. Rezervne vodne vire pa po zahtevah Uredbe o oskrbi s pitno vodo (Uradni list, RS, št. 98/12) potrebujejo tudi drugi javni vodovodni sistemi, ki s pitno vodo oskrbujejo prebivalstvo občine Šentrupert (Komunala Trebnje, 2021). Poleg tega pa bo tudi zviševanje deleža pokritosti oskrbe z javnim vodovodnim sistemom, trenutno je ta le 60-odstotni, terjalo zajemanje oz. črpanje vse večjih količin podzemne vode. Ob tem pa se z vidika dolgoročnega prostorskega planiranja in vse težavnejšega varovanja prispevnih območij vodnih virov ponovno zastavlja strateško vprašanje o primernosti nadaljnjega načrtovanja razpršenega reševanja vodooskrbe. Vsem vodnim zajetjem bo namreč treba tudi na državni ravni določiti pripadajoča vodovarstvena območja, kjer bo raba prostora zaradi posebnega vodovarstvenega režima z vladno uredbo omejena. Na razpršenih vodnih virih temelječa oskrba s pitno vodo torej prinaša tudi večje in razpršene omejitve rabe prostora, predvsem pa razpršeno skrb za varno oskrbo s pitno vodo. Zdravje ljudi pa je vrednota, ki zasluži stalno skrb in poglobljen razmislek o dolgoročni strategiji rabe vodnih virov, tudi razmislek o uporabi manjšega števila bolj izdatnih vodnih virov v severnem gričevnatem delu občine z manjšimi antropogenimi pritiski, kjer bi poskušali združevati vodovarstvene in naravovarstvene rešitve. Naj nam bo onesnaženje vodnega vira v Kamnju zadostna izkušnja.

Jože Uhan
joze.uhan@telemach.net

Viri:

1. Cegnar, Tanja, 2022: Poletje 2022. Naše okolje. Mesečni bilten Agencije RS za okolje, avgust 2022, letnik XXIX, številka 8, 41-60

2. Komunala Trebnje, d.o.o., 2021: Program oskrbe s pitno vodo iz javnih vodovodnih sistemov v upravljanju Komunale Trebnje d.o.o. na območju občine Šentrupert v obdobju 2022-2025, 34 str.

3. Nadbath, Mateja, 2014: Meteorološka postaja Kal pri Krmelju. Naše okolje. Mesečni bilten Agencije RS za okolje, marec 2014, letnik XXI, številka 3, 34-40

25 let MoPZ vinogradnikov Šentrupert

Na predvečer obletnice rojstva našega največjega pesnika je v Hiši vina Freljih odmevala slovenska pesem. Moški pevski zbor vinogradnikov Šentrupert je pripravil koncert ob 25-letnici delovanja, na katerem so bili gostje MoPZ vinogradnikov Čatež ter Darko Štamcar s prijatelji-co harmoniko.

Moški pevski zbor vinogradnikov Šentrupert je bil ustanovljen 1997 na pobudo nekaterih članov Društva vinogradnikov Šentrupert. 20 pevcev različnih starosti se je v preteklosti redno zbiralo na vajah, naklonjenost do slovenske ljudske in umetne pesmi ter do petja je bila močno zasidrana v njih. Danes je v zboru 11 pevcev: Niko Borštnar in Toni Kotar – prvi tenor, Milan Grebenc, Mirko Gregorčič in Polde Piškur – drugi tenor, Roman Prijatelj, Darko Štamcar, Jure Bizjak in Nace Kraševac – prvi bas ter Dušan Zaman in Brane Kastelic – drugi bas.

Prireditve je povezovala Petra Krnc Laznik, domači pevci pod vodstvom Mateja Burgerja pa so obiskovalce pobožali s slovenskimi narodnimi

pesmimi, predvsem tistimi, ki govorijo o ljubezni.

P. K. L.

2. rojstni dan šole zdravja v Šentrupertu

3. septembra je Šola zdravja v Šentrupertu praznovala drugi rojstni dan.

Vsak dan pridno telovadimo in tako izboljšujemo zdravje in kondicijo. Prepoznavni smo po oranžnih oblačilih. Za pomoč pri nakupu oblačil smo

zaposili podjetnike v naši občini in nekateri so nam prijazno priskočili na pomoč z donacijami.

Vsem donatorjem se iskreno zahvaljujemo in jim želimo veliko zdravja, ustvarjalnosti in uspešnega poslovanja v letu 2023.

Zahvaljujemo se tudi direktorju Dežele kozolcev Primožu Primcu za vso pomoč pri nabavi oblačil za naše društvo.

Donacije so prispevali:

FORSTAR d.o.o., Frizerski Studio B, Jaklič Peter s.p., INTELEKTA d.o.o., Ključavničarstvo Bartolj d.o.o., Kovinarstvo Leopold Koščak s.p., PLASTA d.o.o., POVŠE METAL d.o.o., TERCA d.o.o., Andrej Brcar (Šentrupert), Bojan Kuselj (Draga), Mario Botter (Šentrupert), Janez Kotar (Šentrupert) in Anton Kurent (Šentrupert).

Roža Pate,
Društvo Šola zdravja Šentrupert

MePZ DU Šentrupert v Ljubljani in Sodražici

Prav lepo je, če se lahko pevsko pokažemo še komu. Tremo smo odvrgli v koš, lepo smo povabili Gorenjce na Dolenjsko in to v tople vinorodne kraje, obdane s trto ter raznobarnimi jagodami v grozdih.

Cankarjev dom in tretje življenjsko obdobje z množico nastopajočih. Med njimi že prvi dan festivala tudi pevci Mešanega pevskega zbora DU Šentrupert z zborovodkinjo Duško in pevske solisti. To so bili: Anica Berk, Janez Škrinar, Joži Kovačič in Peter Pavlin. Zaključek je bil potrjen v Slovenski vasi pri Vojnoviču.

Vesetje, razpoloženje, užitek, velik aplavz in odlična pevska popestritev. To so oznake za nastop MePZ DU Šentrupert na reviji PZDU Dolenjske in Bele krajine novembra v Sodražici. Čim se potrudiš za vsebino nastopa, ti vračajo trud pevci in pevke na vsaki predstavitvi

posebej. Pesmi so bile zapete s srcem, doživeto, glasbeno-pevsko izrazno.

Slika z nastopa je dokaz, v živo pa je bilo s posebnim izraznim elementom užitka.

11. decembra 2022 so pevci izvedli 13. koncert z naslovom: PREŠERNO PO PREŠERNU, v Hiši vina Frelih Šentrupert.

Ponujamo vam prijetno pevsko vzdušje.

Dokler bomo peli, se bomo lepo imeli.

Pesem iz naših grl pa je zadonela tudi v Kovačevem hribu na srečanju šentruperskih upokojencev.

Duška Peček

Ličkanje koruze v Dragi

Zadnja izvedba naše tradicionalne prireditve Ličkanje v Dragi je bila leta 2019. Po dolгих treh letih pandemije covid-19 se je stanje končno vrnilo v stare okvire in nam omogočilo po-novno organizacijo naše prireditve brez omejitev.

Prireditve smo izvedli v petek, 9. septembra 2022. Pomanjkanje dežja in več sončnih dni je vodilo k temu, da je bila letos koroza že mesec prej zrela za ličkanje. Z odzivom ljudi smo bili zadovoljni, pozna se, da so bili ljudje v zadnjih letih omejeni z druženjem, in čutiti je, da ko-maj čakajo, da se lahko udeležijo kakšne tradicionalne prireditve.

V preteklosti smo na naših prireditvah pokazali že veliko iz življenja naših prednikov. Trganje in pospravljanje koruze je bil nekoč pravi praznik, zato so dobrodošle akcije različnih društev, s katerimi skušamo ohranjati stare šege in navade.

Tudi Etno družabno društvo Draga pri Šentrupertu je že nekaj let zapored

za svoje člane organiziralo ličkanje koruze, letos pa je društvo ponovno organiziralo ličkanje širše, saj smo povabili tudi druge občane in ostale. Na ličkanju se je zbralo lepo število ljudi, ki so želeli obuditi to staro šego in navado, tako da je bila društvena hiša kar naenkrat polna »ličkarjev«, velik kup koruze pa se je hitro zmanjševal.

Skriti v kupu so ličkarje pričakali liter vina, bonboni in prekajena krača. Ob zvokih harmonike je šlo delo hitro od rok, razvil pa se je tudi lep družaben dogodek. Seveda je po končanem ličkanju sledil tudi likof.

Otroci so iskali najlepše storže. Posebno srečo je imel tisti, ki je našel rdečega. Najlepše smo shranili in z njimi okrasili društveno hišo.

Robert Jereb,
Etno družabno društvo Draga

foto: Robert Jereb

Spominski Miklavžev pohod do tabora v Jelovki

OO ZB za vrednote NOB Šentrupert je v počastitev 80. obletnice ustanovitve ZDO 3. decembra letos organizirala pohod v partizanski tabor »Jelovka«.

ZDO je bila posebna partizanska enota, ki je takrat delovala v treh bataljonih in štela 265 bork in borcev. Partizanski tabor v Jelovki je imel že 2. novembra 1942 nared prva ležišča. Sam tabor je imel v svoji sestavi štiri zemljanke, pet šotorov, eno leseno barako, prvo pomoč, kuhinjo in klavnico, razporeditev pa je razvidna iz zemljevida, ki je pritrjen na baraki v Jelovki. Bil je izhodišče za borbeno akcije, imeli pa so tudi zelo veliko aktivnosti: imeli so svoj pevski zbor, glasilo Stenski časopis (tri številke v novembru in decembru), varovali so t. i. stiško tehniko (tiskarno iz samostana Stična), v baraki, poimenovani Urška, je bila tiskarna (v decembru so ponatisnili več števil Slovenskega

Poročevalca in prvo številko ženske revije Naša žena). Tabor so uporabljali do 22. decembra 1942.

Pohoda se je po dveh letih premora od domačije Gregorčič v Zabukovju udeležilo okoli 30 udeležencev, organiziran pa je bil v okviru krožka CICI PLANINEC po poti, ki so jo markirali člani PD Polet Šentrupert.

Krajša slovesnost je bila pri baraki, ki jo vzdržujejo člani ZB NOB Šentrupert. Najprej so otroci spontano zapeli nekaj pesmi, sledil je kulturni program, ki so ga pripravili otroci pod mentorstvom učiteljice Katje Kramar Simončič. Obudili so spomin na dr. Pavla Lunačka in domačin - partizanko Vido Brest - Majdo

Peterlin. Predsednik borčevske organizacije Šentrupert Jure Bizjak je obudil pomen Zapadnodolenjskega tabora, kot vsako leto pa se je pohodu in slovesnosti pridružil tudi Janez Valant, ki je orisal širšo sliko pomena partizanskega boja na tem območju. Prisoten je bil tudi praporščak ZB NOB Šentrupert Sandi Pirh. Na koncu je vse ostale obdaroval tudi Miklavž s svojimi tradicionalnimi dobrotami (suho sadje, pomaranče, mandarine, bomboni in pečen parkelj).

Ob prijetnem vzdušju, popestrenem s partizansko muziko in prepletanju mladosti s starostjo so se udeleženci razšli v upanju, da se naslednje leto zopet srečajo.

Boštjan Sladič

Koncert ljudskih in umetnih pesmi v Šentrupertu

Zadnjo majsko nedeljo je bilo v župnijski cerkvi sv. Ruperta tradicionalno srečanje pevcev z različnih koncev Slovenije.

Organizatorji prireditve smo bili Vaški pevci, ki nas že od leta 2003 družijo ljudsko petje in ohranjanje kulturnega izročila prejšnjih generacij. Prireditve je povezovala ga. Renata Kuhar, ki tudi sama prepeva v zboru.

Prva gostujoča skupina so bili ljudski pevci s Trebelnega, ki letos praznujejo že 10 let delovanja. Na Trebelnem se je skozi čas zelo dobro ohranjala pesem ob različnih kmečkih opravilih, zato so tudi njihovi instrumenti kmečko orodje.

Potem je nastopal Kvartet Zvon iz Ribnice pod umetniškim vodstvom profesorice glasbe Tanje Ozirske, ki tudi poje I. tenor v kvartetu. Na letošnji prireditvi »Ribniška dolina poje« so bili strokovno ocenjeni kot najboljši izvajalci. Član kvarteta je tudi g. Ivan Šega, ki predano ohranja slovenski jezik in je napisal že 14 knjig. Njegov velik vzornik je Primož Trubar in je vse obiskovalce prireditve nagovoril v njegovem slogu.

Iz Celja je nastopila vrhunska zasedba pevcev, ki delujejo pod imenom Celjski oktet. Zapeli so tri pesmi.

Gostitelji Vaški pevci smo na prireditvi zapeli več ljudskih pesmi, s harmoniko nas je spremljal Darko Štamcar, ki tudi poje v skupini. Delujemo v društvu Mavrica, ime pa simbolno povezuje dva bregova, mlade in stare ter ljudsko petje z ostalo kulturo. Izdali smo že štiri zgoščenke in dve pesmarici pesmi, ki jih prepevamo. Pesmi so misli, ki jih pojemo s čutom, kadar nas muči bolečina in tarejo skrbi ali kadar nas preveva veselje. Pesem nam ne prežene le slabega razpoloženja in dolgočasje, ampak nas v srcih tudi združi. Pevci in obiskovalci koncerta smo na koncu skupaj zapeli in veselo zaključili koncert.

18. decembra pa je bilo 19. tradicionalno srečanje ljudskih pevcev v dvorani OŠ dr. Pavla Lunačka Šentruperta. Z izborom pesmi iz bogate zakladnice

slovenske ljudske dediščine se tako ohranja spomin na pesmi, ki iz zavesti mladih generacij na žalost počasi izginjajo.

Maks Franc Kurent, društvo Mavrica

Pesem, napisana po navdihu za prijatelja Jožeta iz Šentruperta

*V tistem jutru, ko dolina še spi,
Ne vedoč, da na Okrogu že dan je sijoč
V meni igra srce ob pogledu na vso to bogastvo narave,
iz katerih bogate korenine
zlatijo Šentruperske širine.*

*Zahvaljujem se Bogu za oči, da vidim in čutim utrip
Tja daleč čez griče Dolenjske, vse tja do Snežnika
In nazaj do Vesele gore,
ki se kot kraljica bohota iz jutranje megle.*

*Ponosno zre na obdelana polja,
Ki se v daljavi držijo obzorja,
Zre vse tja do Nebes,
od koder pogled je Bog zase izbral,
da z njim bi v dolini ljudi varoval*

*V dolini zvonik na sredi vasi ponosno oznanja
Da vera stoletij se tu še ni pozabila,
da z njo so imeli pogum,
Molili, prosili, da bi zmagal razum.
Pogled se ustavi v vinskih gorcih,
Kjer trta bogato rodi, pridnim rokam srce bogati
V jeseni v vinu navzoča, v pesmi tekoča,
oj trta predraga, Si kmetja ponos, prijatlu tolažba in žalosti kos.*

*V tem jutru tud ptice ubrano pojo
Se veselijo življenja
Ko rože cveto
Hvalnico kraju, kjer zdrav je še kmet
Prijateljem mojim, z njimi lepši je svet*

Renata Kuhar

Prižig prazničnih lučk

*V petek, 2. decembra 2022, smo v
Deželi kozolcev prižgali praznične lučke.*

Nastopili so Otroški pevski zbor PŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert, ki je zapel tri pesmi v venčku: Snowflake, Mali jelenček Rudolf in Zima je prišla, Ilona Čih Zupančič & Roky Šantej s pesmijo Mlade oči, Anja Janežič s pesmimi Dekle iz zlate ladvice, Tvoje ime Slovenija in Praznični čas ter Zala Smolnikar Záli, mlada pevka in pianistka, ki piše avtorsko glasbo in je imela mini koncert božičnih in pop pesmi. Dogodek so popestrili bruhalci ognja Kreaktiv z božičnim ognjenim showom.

Lučke je s pomočjo prisotnih prižgal župan Andrej Martin Kostelec.

Pri praznični okrasitvi Dežele kozolcev sodelujeta tudi domači vrtci

in osnovna šola. Drevesa so okrasile skupine Mucki, Lisičke, Gosenice in Pavi iz vrtca ter učenci od 1. do 5. razreda OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert. Drevesa je prispeval Zavod za gozdove Republike Slovenije!

Hvala sponzorjem, ki so omogočili prižig: Občina Šentrupert, Gradbena mehanizacija Marjan Slapšak s.p.,

Pagras d.o.o., Tims Lovše d.o.o., Urbing d.o.o., Intelakta d.o.o.

Na stojnicah so se predstavljali Društvo podeželskih žena in deklet Šentrupertske šmarnice, David Kastelec in Ščepec Vanje.

Praznične lučke si lahko ogledate vse do 6. januarja 2023.

Primož Primec

Noč čarovnic v Deželi kozolcev

Tudi letošnjo jesen smo v Deželi kozolcev obogatili z otroškimi delavnici. Septembra so udeleženci slikali na majice, novembra so izdelovali praznične voščilnice in okraske, konec oktobra pa je bila delavnica na temo noči čarovnic. Otroci so izdelovali sladke dobrote, delavnico je vodila Ščepec Vanje, izrezovali strašne buče in delali okraske za noč čarovnic.

Na stojnicah pa so dobrote ponujale članice Društva podeželskih žena in deklet Šentrupertske šmarnice.

Z delavnicami bomo nadaljevali tudi prihodnje leto.

Primož Primec

INTERVJU Z MATICEM JURGLIČEM

Včasih ne gre po načrtu in moram vse zavreči in začeti znova

foto: Tamir Morris Potokar Grays

Si univerzitetni računalniški inženir računalništva in informatike, hkrati pa vodiš podjetje, ki razvija, izdeluje in prodaja ročno narejene umetniške izdelke iz betona. Kako sobivata računalniški in umetniški del tebe?

Že od malih nog sem v računalniških vodah, po drugi strani pa me je vedno zanimalo delo z materiali, gradnja modelov, strojev in "šravnanje". Veliko časa preživim za računalnikom, kjer programiram različne sisteme. Vsi ti algoritmi in procesi so v nekem drugem, neotipljivem svetu. Zato za protiutež potrebujem delo z rokami. Da naredim nekaj, kar lahko primem in pogledam z vseh strani. Ker mi je všeč umetniško izražanje, se to trenutno manifestira v obliki skulptur. Sicer pa se računalništvo in umetnost prav krasno povezujeta. Tudi računalniški program je lahko umetnost ali generator umetnosti.

Zadnja leta se poleg računalništva ukvarjam tudi z ročno izdelavo umetniških izdelkov iz betona. Vodim umetniški studio, ki se je razvil v podjetje. Razvijamo, proizvajamo in prek spleta prodajamo ulitke (doprsne kipce) zgodovinsko pomembnih oseb,

Pri veliki zastavi pri župnišču stoji spominska plošča ob 30-letnici osamosvojitve Republike Slovenije. Stoji na betonski skulpturi, ki jo je načrtoval in izdelal 33-letni domačin iz Drage Matic Jurglič. Mladi kipar, ki je septembra letos svoje izdelke razstavil v Deželi kozolcev in navdušil, je tudi avtor skulpture, ki jo lahko občudujete na tokratni naslovnici občinskega glasila.

kot so npr. Marcus Aurelius, Sigmund Freud, Nikola Tesla in replike zgradb v malem merilu, npr. mini modeli spomenikov NOB. Pravi izziv in užitek je raziskovanje, česa se bomo lotili in kako bomo to tržili.

Po drugi strani pa kot samostojni umetnik oblikujem unikatne skulpture iz betona, ki so večje in težje, in za katere so značilne izmišljene in abstraktne oblike, ki spominjajo na arhitekturne podvige ali futuristične zgradbe. Te sem septembra prvič predstavil na razstavi v Deželi kozolcev, letos pa načrtujem še dve razstavi, v Ljubljani in v Novi gorici.

Tvoje izdelke lahko občudujemo na spletni strani jurgenstudio.com in na Instagram profilu @jurgenwerk. Tam lahko vidiš tudi tvoje prve izdelke, ki so vzbudili pozornost. Kdaj si vedel, da je tvoja strast tudi poslovna priložnost?

Prvi izdelek, s katerim sem požel pozornost, je bila betonska svetilka v obliki kvadra z dolgo pokončno žarnico na žarilno nitko. Na tej luči sem se učil tehnike vlivanja betona v kalup in naredil mnogo prototipov. Veliko jih je klavrno propadlo, nato pa so počasi začeli postajati všečni. Spomnim se, da sem jih na začetku veliko podaril. Nato so ljudje te luči opazili po stanovanjih mojih prijateljev in me začeli klicati, če bi lahko kako kupili to luč. Takrat sem začutil, da ne brcam več v temo in dobil zagon za razvoj izdelkov.

Tvoji izdelki so vlti iz betona, zakaj beton?

Beton je fantastičen medij. Z njim se da narediti res ogromno stvari. Nekaj je na njem, kar me izjemno pritegne. Prijetno hladen na otip, je nepredvidljiva, neponovljiva površina. Niti dva kosa nista enaka. Hkrati je tudi visokotehnoški material, ki je razvit na znanstvenih raziskavah, in zanj obstaja množica dodatkov, ki spremenijo njegove lastnosti. Zanimivo mi je eksperimentirati z različnimi mešanici. Mislim, da ima vsak ustvarjalen človek svoj material, ki se ga posebno dotakne.

Svoje izdelke označuješ s ključnikom #brutalism. Kaj je brutalistična arhitektura, ki te navdihuje, in kako iz navdiha nastane izdelek?

Brutalistična arhitektura je stil gradnje, kjer so vidni deli stavbe sestavljeni iz surovih materialov, ki niso popeljšani ali pobarvani. Pri izbiri motiva imam hkrati v mislih opazovalca, razmišljam, kako se bo počutil ob ogledu skulpture. Iščem izmišljene oblike, ki sprožijo čustva ali spomin. Ko mi nekdo pove, kaj vidi v skulpturi, sem v bistvu že dosegel svoj cilj. Nato iz tega poskušam narediti nove, malo drugačne, verzije.

Vse se začne s sliko, ki si jo ustvarim v glavi. Nato na računalniku odprem modelirni program, to mentalno sliko prenesem v digitalno obliko in poskušam narediti več različic. Računalniški

10. septembra so Matičeva dela oživila v Deželi kozolcev. Tam je bila tudi akademska glasbenica in domačinka Damjana Zupan, ki v naslednjih vrsticah opisuje svoje doživljanje Matičevega dela.

Čas, ki ga živimo, na posameznika in kolektiv pritiska z idejami, nemalokrat skoraj prisilami drugih oziroma sistema na to, kako razmišljamo, čutimo, delujemo. Razstava Matica Jurgliča nam je omogočila vpogled v nove oblike. Te sicer spominjajo na arhitekturo gibanja Bauhaus, ki je utiralo pota avantgardni umetnosti v začetku 20. stoletja. Matičeva umetnost je prav tako kot Bauhaus odprla možnost preboja – za začetek Šentrupertu, njegovim prebivalcem in obiskovalcem, da pogledamo izven vsakdanjih okvirov ter se na svoj način in s svobodno voljo zazremo v odsev lastne duše skozi prizmo ponujene umetnosti v znanem prostoru. Na prvi pogled antagonistična kozolec, simbol delovno-kmečkega podeželja, in surov beton, lahko tudi sinonim za praznino, brezosebnost, sta med seboj stkala nenavadno in prijetno prijateljstvo.

Linije Matičevih umetnin, betonskih zlitin na 'križišču skulpture, arhitekture in fantazije' (citāt iz vabila) so postale podaljšek linij kozolca, njihov odsev, center pozornosti ali pa smo se mimo njih lahko zazrli v pokrajino sončne šentruperske doline. Vse je stvar izbire. Vsi ti medprostori, ki so se ob tem odpirali, so pravzaprav tisti, ki bi jih lahko poimenovali nove oblike. Pogled skozi medprostore skulptur in kozolca je spominjal na fotografski objektiv, skozi katerega so se ponujali razni motivi, če smo le dopustili očesu, da se zazre 'preko'. Oko je lahko spremljalo ne le linije betonskih zlitin in se poigralo z njihovo usmeritvijo, včasih celo tako, kot da bi se podali v labirint. Vsak labirint (ali pa odprt prostor, kakor smo pač

začutili) je dobil podporo sporočila naziva vsake skulpture v prefinjenem izboru besed. Naj bo to 'Lažni idol' ali 'Ljubezenski mnogokotnik'. Nedvomno se je likovni enakovredno pridružila tudi besedna umetnost. Te besede bi lahko položili v usta upodobljenim osebnostim na majhnih doprskih kipcih, ki so varovali prostor ob začetku postavitve razstave. Od (zelo prepoznavnih) Tesle do Žižka, od Dostojevskega do Freuda ... lahko, da so vsi Matičevi idoli. Pa vendarle verjamem, da je s pomočjo naslovov umetniških del izrazil sebe in obenem nagovoril obiskovalce. Razstava je bila tisti dan prava oaza, mehurček umetnosti in prijetnega druženja, ki ga je dodatno popestrila ambientalna elektronska glasba. Za izbor ter odlično akustično in obenem ravno prav diskretno predvajanje v prostor je poskrbel Matej Mirnik, ki deluje pod umetniškim imenom Issun-bōshi. Osebnost me v svet razstave na prijeten, domač način poklicali zvoki Tomoko Sauvage, japonske pianistke, katere glasbe doslej nisem poznala.

Rudimentaren beton sredi Dežele kozolcev je navsezadnje postal nekaj tako prijetnega kot je lahko bivališče, ki je zgrajeno na temeljih iz betona. Preplet tradicij, vseh umetnosti, sončne pokrajine in čudovitih ljudi, ki jih je okrog sebe zbral Matic, je ustvaril nekaj, kar resnično po- boža dušo, lahko navdihne in celo spodbudi k nečemu, kar bo nekega dne spet postala 'čipka' postavljenim kozolcem. Iskrene čestitke Maticu, njegovi družini in prijateljem, vsem, ki so nam postregli s hrano in pijačo ter še posebej organizatorjem, ki znajo prisluhniti novemu.

Maticu želim, naj še naprej raziskuje, kako linije vodijo (v) prostor, predvsem pa, da za svoje delo dobi spodbudo in širi navdih še izven meja Šentruperta.

Damjana Zupan

proces izdelave kalupa iz XPS, osebni arhiv

foto: Tamir Morris Potokar Grays

3-delna skulptura Vhod v novi svet, osebni arhiv

model mi pomaga, da določim, kako bo kalup videti. Kalup je nekakšna škatla z odprtino, v katero vlijem beton, ki se strdi v določeno obliko. Ko se beton dovolj strdi, kalup odstranim in ostane skulptura, ki jo pobrusim, in nato je pripravljena za razstavo ali kaj drugega.

Nekateri tvoji izdelki so zapleteni in potrebujejo veliko načrtovanja in prilagajanja. Kaj te vleče naprej, da vztrajaš do konca izdelave?

Žene me želja po končnem izdelku, ki si ga zamislim.

skulptura Skrivnostna uganka, osebni arhiv

Na začetku je navdih, potem pa nastopi izvedba, ki jo vidim kot delovni proces. Sem discipliniran človek, ki si nekaj začrta, in potem to izpolni. Nek pisatelj je rekel: "Pišem samo, ko sem navdahnjen, in to je vsak dan ob devetih zjutraj".

Včasih stvar ne gre po načrtu in moram vse zavreči in z novim (spo)znanjem začeti znova. Trening za življenje, pravim jaz temu.

Mateja Leban

S SRCEM NA POTI – brezplačni prevozi za starostnike

PROSTOFER
PROSTOVOLJNI ŠOFER

Prostoferstvo je oblika prostovoljstva, ki vam ob nujenju pomoči in podpore tistim, ki so je najbolj potrebni, prinaša tudi veliko osebno zadovoljstvo in ustvarja nepozabne trenutke v času, ki bi ga sicer porabili za manj pomembne stvari in opravila.

Vabimo vas, da se pridružite naši veliki prostoferski družini – prijave lahko pošljete na info@zlata-mreza.si ali na dani.grandovec@sentrupert.si

Zaradi vas bo še več nasmehov na obrazih pomoči potrebnih in svet lepši!

**PRIDRUŽITE
SE NAM IN
POSTANITE
PROSTOFER!
DOBRODOŠLI!**

Teden otroka

Letošnji teden otroka je bil od 3. do 9. oktobra z naslovom SKUPAJ SE IMAMO DOBRO. Prijateljstvo je nekaj, po čemer otroci najbolj hrepenijo, da se imajo dobro s sovrstnikom, ki mu lahko zaupajo, zato se tokrat osredotočamo na pomen povezanosti, druženja, prijateljstva, pogovarjanja v živo, skupnih dogodivščin, sproščenosti in zabave.

Tudi v vrtcu smo vzgojiteljice poskrbele, da je teden minil v druženju, prijateljstvu, predvsem pa, da je bilo veliko dobre volje.

Že prvi dan smo medse povabili dedke in babice, ki so nam pomagali pri ustvarjanju z naravnimi materiali. S starimi starši smo se imeli zelo lepo, malo poklepetali in se z mislimi za trenutek vrnili v otroštvo. Drugi dan nas je obiskala klovnesa Anča Pomaranča, ki nam je s pomočjo lučk in svojih vragolij pričarala balone

različnih oblik. V mesecu požarne varnosti so nas tretji dan obiskali gasilci. Na šolskem igrišču so nam pokazali gasilsko opremo, ogledali smo si gasilsko vozilo in se preizkusili v ciljanju plastenke s pomočjo ročnika. Z gasilci PGD Šentrupert sodelujemo že nekaj let, na vsako našo prošnjo se odzovejo, za kar smo jim zelo hvaležni. V četrtek smo se odpravili v kino, starejše skupine v galerijo šole, mlajši dve pa v igralnico Žabic. V popoldanskem času je sledil

kostanjev piknik na vrtčevskem igrišču. Ob dobri glasbi, pijači in jedači so otroci uživali v prosti igri, na napihljivem gradu in ostalih igralih. Zadnji dan je bil namenjen prosti igri, rajanju in druženju med skupinami. Starejše skupine so se družile na igrišču na napihljivem gradu, mlajši pa so se zabavali ob glasbi in mehurčkih.

Teden je bil poln dobre volje, zabave in druženja.

Zdenka Simončič

Tradicionalni slovenski zajtrk

V petek, 18. 11. 2022, smo imeli po vsej Sloveniji tradicionalni slovenski zajtrk. V našem vrtcu so nas na ta dan pred zajtrkom obiskali učenci in učitelj iz čebelarskega krožka.

Predstavili so nam napravo, s katero čebelarji umirijo čebele, da lažje pos-trgajo med s satja, in nam povedali ne-kaj pomembnih značilnosti o čebelah. Po njihovi predstavitvi smo imeli zaj-trk, tradicionalno slovenski – domač kruh, maslo in med ter jabolko. Po zajtrku so se otroci vseh skupin zdru-žili v večnamenskem prostoru vrtca, kjer nas je presenetil obisk čebele – maskoto so nam posodili iz Dobrot Dolenjske, za kar se jim iskreno zah-valjujemo. Nato smo skupaj zapeli in zaplesali na pesem Čebelar (Lojze Slak) in Čbelica (Čuki). Imeli smo prekrasno dopoldne.

V tem mesecu smo se starejše skupi-ne, Lisičke, Gosenici in Pavi odpravi-li na poučne izlete. Otroci iz skupine Lisičke so se odpravili v Mirno Peč na obisk v Muzej Lojzeta Slaka in Toneta Pavčka. Tam so si ogledali zanimive stvari o čebelah ter spoznali življenje Lojzeta Slaka in Toneta Pavčka. Ob glasbi so tudi zaplesali. Otroci iz sku-pin Gosenice in Pavi pa so se odpra-vili na izlet v Višnjo Goro na ogled Hiše kranjske čebele. Otroci so tam spoznali življenje čebel in njihov po-men, okušali cvetni prah ter različne vrste medu. Vsi otroci so na teh iz-letih izvedeli marsikaj zanimivega in poučnega.

Alja Golob

Praznični bazar v vrtcu

Ob vstopu v letošnji december smo se ponovno odprli čarobnosti prihajajočih praznikov in se ob ustvarjanju v igralnicah pripravljali na PRAZNIČNI BAZAR.

Svoje spretnosti smo vzgojiteljice in otroci pokazali skozi cel november in tako prispevali k raznolikosti izdelkov, ki so letos krasili našo stojnico. Vsi obiskovalci prazničnega bazarja so

z nakupom ročno izdelanih voščilnic in ostalih izvirnih unikatnih izdelkov prispevali prispevke za Šolski sklad.

Tudi letos smo pripravili posnetek nastopa otrok, ki si ga lahko ogledate na kanalu Youtube tako, da v iskalnik vtipkate **BAZAR 2022 - Vrtec Čebelica Šentrupert**.

Naj vam nastopi vaših in naših otrok privabijo nasmeh na lica, praznični december pa nakloni čim več zdravja.

Z velikim pričakovanjem in iskrico v očeh naj se prazniki začnejo doma in v naših srcih. Iskrena hvala vsem, ki ste podprli delo nas vzgojiteljic in otrok, ki obiskujejo vrtec Čebelica.

Zavijmo se skupaj v čarobnost prihajajočih praznikov in širimo lepo energijo tudi v prihodnje.

Mojca Vidmar, Mojca Ekar, Janika Kramer
in Marija Sabljak Bartolj

Medgeneracijska ustvarjalna delavnica

V torek, 22. 11. 2022, je v popoldanskih urah učilnica 1. razreda "pokala po šivih". Učiteljice Alenka, Marta in Tea smo bile izjemno navdušene velikega odziva sorodnikov na praznično delavnico z babicami, dedki, mamicami, očki, sestrami, brati, opazili pa smo tudi tete, ki jih otroci obožujejo.

Ker stolčkov 1. razreda ni bilo dovolj za vse ustvarjalce, smo znosili tudi vse stole iz 2. razreda in se gneči primerno tiščali drug k drugemu, ampak po odzivih sodeč so se imeli vsi prav lepo. Lepo je bilo opazovati skupno ustvarjanje jelenčkov, medenjakovih hišic, domišljija vseh prisotnih pa si je dala duška tudi ob izdelovanju svečnikov in okraskov iz slanega testa.

Hvala Občini Šentrupert, ki je financirala nabavo ustvarjalnega materiala.

Naslednjič se vidimo na spomladanski delavnici!

Tea Škarja

Srečni otroci za srečne tačke

O veličini naroda in o njegovi moralni razvitosti lahko sodimo po tem, kakšen je njegov odnos do živali. (Mahatma Ghandi)

4. oktober, svetovni dan živali, je vsakoletna priložnost, da ljudje razmislimo o človekovem sobivanju z živalmi. Veliko ljudi namreč še vedno ne skrbi ustrezno za svoje ljubljence, zanje se odločijo zaradi napačnih razlogov ali jih celo zapustijo in prepustijo nemilosti.

Društva za varstvo in zaščito živali po vsem svetu prirejajo dogodke z namenom opozarjanja in opominjanja ljudi, kako pomembno vlogo imajo živali v našem vsakdanjem življenju. Tudi na Osnovni šoli dr. Pavla Lunačka Šentrupert smo od 1. do 5. razreda organizirali delavnice, ki so jih izvedle članice Društva za zaščito živali Novo mesto. Njihovo delo je zgolj prostovoljno. Mi pa smo jim pomagali

s prostovoljnimi prispevki, ki so jih prinašali učenci od 1. do 5. razreda. Zbrali smo kar 373,85 evrov. Denar bodo v Društvu porabili za nujne operacije, za katere zavetišča nimajo denarja. Večkrat pomagajo tudi socialno šibkim družinam pri nakupu hrane za njihove ljubljence. Oskrbujejo tudi prostoživeče mačke, ki jih je žal čedalje več. Dekleti iz društva sta na koncu dneva sporočili, da sta z delom zbranega denarja cepili šest muck proti kužnim boleznim.

Veseli smo, da je imela akcija poleg lepega zneska tudi vzgojni učinek. Za vsak prispevek se vsem lepo zahvaljujemo.

Katja Kramer Simončič

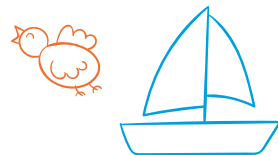
Ekskurzija v Trst

V sredo, 7. 9. 2022, smo se z učenci 4. in 5. razreda odpravili na izlet v Trst. V Kozini so nas pričakali vodiči – Franci, Maja in Violeta, ki so nam povedali veliko zanimivosti o Trstu in njegovi okolici. Najprej smo se odpravili do vasi Križ (Santa Croce), kjer smo pomalicali, potem pa se sprehodili čez prelepo vasico in obiskali ribiški muzej. Pot smo nadaljevali do Trsta, kjer smo si ogledali staro mestno jedro in nekatere pomembne ustanove. Na trgu smo si privoščili slasten sladoled in tipično tržaško Affogato in se nato polni vtisov odpravili proti domu.

Nataša Dragar

Pikin festival v Velenju

Četrtošolci in petošolci smo se ponovno odpravili na popotep. Tokrat smo obiskali mesto Velenje, kjer nas je čakala naša Pika – vodička in z nami preživela pikasto obarvan dan na **33. Pikinem festivalu**.

Odpravili smo se na zanimivo festivalsko raziskovanje po mestu in igranje na vse pretege, na Tomaževem odru pa smo se nasmejali ob predstavi Kokoška Emilija. V **Galeriji Velenje** smo si ogledali razstavo slovenskega ilustratorja, karikaturista in filmskega animatorja Marjana Mančka in našli čisto pravega Tačka.

Nataša Dragar

Jumicar

Občina Šentrupert je omogočila učencem 4. in 5. razreda teoretično in praktično izobraževanje o prometni varnosti in prometnih predpisih. Tako bodo učenci bolj pozorni na prometne znake in na pravilno obnašanje v cestnem prometu.

Nataša Dragar

ŠENTRUPERSKA FARA

Pozdravljen, sveti Miklavž

Prišel je tisti čarobni čas v letu, ko mesta in vasi zasijejo v soju lučk, po domovih pa že vse diši po prazničnih piškotih. In ko vsi otroci in starejši že nestrpno pričakujemo, da nas obišče Miklavž.

Ob obisku smo ga pozdravili takole:

Dragi Miklavž, si navdušen, ko otroke spremljaš iz nebeških višav. Sigurno si opazil, kako so že zrasli, ampak ne le v centimetrih, temveč tudi v dobroti srca. A si opazil njihovo zavzetost, kako pridno hodijo k verouku in k maši? Kako se trudijo in pomagajo svojim staršem? Tudi na babice in dedke niso pozabili. Velikokrat jim priskočijo na pomoč, če ne drugega, jim pa drv prinesejo v teh mrzlih zimskih dneh.

Kaj pa naši prvoobhajanci? Sigurno si ponosen nanje. Koliko so se v teh letih naučili pri verouku in koliko molitev že znajo. Vsak teden se z gospodom župnikom pripravljajo na dan, ko bodo prvič prejeli Jezusa.

Ravno tako birmanci. Kljub temu, da jim misli že malo uhajajo naokoli, v nedeljo jutraj, ko bi še tako spali,

vstanejo in pridejo k maši ter redno sodelujejo pri verouku.

V naši župniji pa pri maši ni nikoli dolgčas, saj jo popestrijo odrasli ali mladinsko otroški pevski zbori. Vsak teden se srečujejo in se z veseljem družijo ter prepevajo, da lahko potem razveseljujejo ljudi okoli sebe. Kako lepo jih je slišati pri maši, ko pojejo s svojimi ubranimi glasovi in narišejo nasmehe na lica ljudi okoli sebe.

Seveda pa ne smemo pozabiti na ministrante, na naše male navihane škrate, kaj bi mi brez njih. Na vso moč se trudijo in vestno opravljajo svoje dolžnosti. Vsako nedeljo sodelujejo pri maši. A veste kako lepo imajo zložena svoja oblačila? Prav lepo jih je videti, ko se vrtijo okoli oltarja in strežejo gospodu župniku.

Tudi gospod župnik in kateheti si zaslužijo pohvalo. Koliko truda in

energije vlagajo v male nedobudneže, s katerimi se tedensko srečujejo pri verouku in jim na njim prijazen način razlagajo Božjo besedo. Ponosni so na svoje veroučence, saj so njihova srca, kljub vragolijam, ki jih tako radi pokažejo, nedolžna, nepokvarjena in čista.

Dragi Miklavž, kot si lahko slišal in kot lahko vidiš, se pri nas v Šentrupertu prav vsi zelo trudimo in skrbimo, da se dobro počutimo. Vsak teden posebej poskrbimo za urejenost naše cerkve in komaj čakamo, da bo zasijala v vsej svoji lepoti.

Res smo veseli, da smo dočakali Miklavžev obisk. Hvala pa tudi vsem, ki ste pomagali pri prireditvi in obdaritvi: Občini Šentrupert, Pekarni Bistrica – Mlinu Grebenc, Deotonu, Plasti, Župniji Šentrupert in nastopajočim.

Helena Krnc

Ministranti na slovesnosti

Ob robu praznovanja 100-letnice ustanovitve salezijanske inšpektorije sv. Cirila in Metoda, ki je bilo v soboto, 19. novembra 2022, so se na Rakovniku zbrali tudi ministranti in ministrantke iz 11 salezijanskih župnij. Iz Šentruperta se je dogodka udeležilo kar 14 ministrantov in ministrantk.

Z vseh koncev Slovenije, kjer delujejo salezijanci, se jih je zbralo okoli 80, kar je za današnji čas pravi rekord. Voditelj ministrantov na Rakovniku Andraž Krnc je s sodelavci SMC Rakovnik pripravil pester in bogat program.

Najprej so si ogledali dramsko igro iz življenja sv. Dominika Savia, zavetnika ministrantov. Sledilo je delo v skupinah, ko so spoznavali zgodovino salezijanskega dela v Sloveniji in tako na sebi lasten način obeležili praznovanje 100-letnice salezijanske inšpektorije.

Po odmoru in igrah v prostorih salezijanskega mladinskega centra so se odpravili k slovesni sveti maši v svetišču Marije Pomočnice in pri njej dejavno sodelovali. Srečanje so zaključili ob druženju in skupnem prigrizku, ki so si ga po aktivnem dopoldnevu nedvomno zaslužili.

J. Suhoveršnik

Advent – čas pričakovanja

V soboto pred prvo adventno nedeljo so se zbrali otroci, da bi naredili adventne venčke, ob katerih bodo skupaj z domačimi molili in prižigali svečke. Na prvo adventno nedeljo so jih prinesli v cerkev k blagoslovu.

Ugotovili smo tudi, da so mnogi venčke delali doma ali pa so jih kupili.

Advent se nas je dotaknil in sedaj pušča v naših srcih sled pričakovanja in priprave na Jezusov prihod. Ta posebni čas pričakovanja ni postal samo čas okraševanja in nakupov, temveč tudi čas, ko se družina ali posamezniki zaustavimo in ob venčku, sveči, dekoraciji molimo, molimo zase, za domače, prijatelje, sosede ...

Jakob Trček,
župnik

POSLOVILI SO SE ...

• Alojzij Petje	• Stanislav Sladič	• Alojzija Brcar
• Marija Tišina	• Olga Benčan	• Rezi Kumer
• Anton Gričar	• Franc Bartolj	• Vida Vovk
• Majda Peterlin	• Srečo Gorenc	• Anton Dovgan

Recepti iz Šentruperta:

Božični prazniki: »Miklavž je bil pa zmeraj.«

Prvi v nizu prazničnih dni okoli božiča je sv. Miklavž, ki goduje 6. decembra. Tudi v preteklosti, od konca 19. stoletja do druge polovice 20. stoletja, so se v Šentrupertu in njegovi okolici s prvo adventno nedeljo in miklavževanjem začeli božični prazniki, med katerimi je bila miza polna dobrot. Ob tem so nastali tudi določeni rituali, kot je nastavljanje peharja Miklavžu, skakanje za poprtnik ipd.

Darov so se za praznike razveselili predvsem otroci. Za Miklavža so gospodinje iz bele moke spekle miklavže in parkeljčke z jezičkom, ki so jih pred pečenjem namazale z jajcem; ti so bili obvezno v Miklavževem peharju. Ostali darovi so bili še šolske potrebščine, rožiči, cukri (bonbone), denar, zapičen v jabolka, jabolka, hruške, orehi, suho sadje in oblačila, poredni so dobili celo šibo; velikost je bila odvisna od tega, kako neubogljivi so bili.

Za božične praznike so gospodinje pekle domače piškote, mašinske ali iz modelčkov. Od mesa pa je bilo največkrat na mizi sveže svinjsko meso. »Za božič pa je bil vedno bel kruh in meso od kolin ter orehova potica,« se

spominja sogovornik. Na sveti večer je bila obilnejša hrana: svinjska juha, meso, pražen krompir. Svinjsko juho so jedli tudi za novo leto. Na sveti večer so pred polnočnico jedli rožičevo potico ter kompot iz suhih hrušk in uheljnov (jabolčnih krhljev). Gospodinja je spekla bel kruh. Na božični dan so jedli svinjsko juho, tenstan krompir (pražen krompir) in zelnato solato. Ponekod so v času božiča pekli tudi miške in prsno potico. Slednja je danes nepoznana. Obstaja pa več različic prsne potice, saj je bila lahko iz nekvašenega ali pa kvašenega testa.

Za božič je bila navada, da so pekli poprtnik, to je velik hlebec boljšega

belega kruha z dodatkom mleka in jajc, ponekod »malo okrašen gor, porisan gor povrhu«, spet drugje pa ga niso nikoli okraševali s testenimi okraški. Poprtnik je moral ostati cel skozi vse tri svete večere – za božični sveti večer, na silvestrovo ter na predvečer svetih treh kraljev. Zjutraj, na dan svetih treh kraljev, to je 6. januarja, je gospodinja vzela poprtnik v roke in vsakemu izmed otrok odlomila kos kruha. Pri tem so se držali posebne šege. Gospodinja je s kosom kruha vstala, roko z njim vzdignila in rekla: »Kolikor boš pa letos skočil, toliko boš pa zrastel.« Otroci so za poprtnik odšli tudi po vasi, vendar k tistim hišam, kjer so naročili, da lahko pridejo.

Domači piškoti, mašinski piškoti (strojni piškoti)

SESTAVINE:

Moka, jajca, sladkor, puter (surovo maslo), soda bikarbona.

PRIPRAVA:

Iz vseh sestavin zamesimo testo za piškote in ga pustimo počivati. Nato z njim nadevamo modelčke iz pleha in spečemo. Iz istega testa naredimo tudi mašinske piškote, to je s posebnimi nastavki na strojček za mletje.

Uheljnovka in kompot iz suhega sadja

SESTAVINE:

Uheljni ali uhlji (jabolčni krhlji), suhe češplje, suhe hruške, voda.

PRIPRAVA:

Za uheljnovko – kompot iz uheljnov v vodi skuhamo posušene jabolčne krhlje. Kompot iz suhega sadja pa skuhamo iz posušenih jabolčk, češpelj in hrušk. Češplje predhodno namočimo v vodi, da nabreknejo. Poleg kompota ponudimo šmorn.

Prsna potica iz vlečena testa

SESTAVINE:

Za vlečeno testo: moka, jajce, malo olja, mlačna voda.

Za smetanov nadev 1: pregreta smetana, jajca, sladkor.

Za smetanov nadev 2: *tropince* od kuhanja masla, sladka smetana.

Za rižev nadev: riž, pregreta ali sladka smetana, jajce, po želji na maščobi prepražene drobtine.

PRIPRAVA:

Umesimo vlečeno testo, ki ga razvlečemo enako kot za štruklje ali *štrudelj*. Namažemo s smetanovim ali riževim nadevom, zvijemo kot *štrudelj* in damo celo v *protvan* (pekač). Pekač predhodno namažemo z oljem in posujemo z moko, da se potica ne prime. Pečemo približno 1 uro do zlato rjave barve. Za rižev nadev predhodno skuhamo riž. Odcejen in ohlajen riž zmešamo s pregreto smetano in jajcem.

Priprava *trapinc* (*tropinc*):

Puter segrevamo oziroma počasi kuhamo na srednjem ognju. Med mešanjem se izloči rumena maščoba, ki se ji reče maslo. Izloči se še tekočina, na dnu posode pa nastanejo *trapinci* (*tropine*), ki jih lahko uporabimo za zabelo.

Prsna potica iz kvašenega testa

SESTAVINE:

kvašeno (kruhovo) testo iz bele moke, jabolka.

PRIPRAVA:

Pri peki kruha odvajamo del vzhajanega testa, ga malo razvaljamo, nadevamo z naribanimi jabolki, zvijemo in spečemo v šarklju ali *potičniku* v krušni peči ali pa kar brez pekača na dnu krušne peči. Taka prsna potica je najboljša topla.

Mojca Ramovš

Delno povzeto po Mama kašo kuhala: Kulinarična dediščina v šentruperski dolini. Etno družabno društvo, Draga pri Šentrupertu 2013

Novo šolsko leto na CIK Trebnje v polnem teku

Novo šolsko leto je na našem centru že v polnem teku. Kot smo že vajeni, s svojimi aktivnostmi zadnji pričnejo člani UTŽO Trebnje.

Otvoritev je bila prvi torek v oktobru v Kulturnem domu Trebnje, ko so za kulturni program poskrbeli kar člani sami, glasbena skupina Brenkice in Folklorna skupina Nasmeh. Nekatere aktivnosti univerze so trenutno v živo, nekatere na daljavo, nekatere pa celo v hibridni obliki (kombinacija izvedbe v živo in na daljavo). V Šentrupertu tudi v tem času aktivno deluje Ustvarjalni krožek Šentrupert pod vodstvom Silve Mežnar. Vse, ki se letos še niste včlanili v našo univerzo, vabimo k vpisu.

Vse člane UTŽO Trebnje in upokojence vabimo tudi k vpisu v krožek digitalnega opismenjevanja, ki bo v Šentrupertu. Za dodatna pojasnila in informacije smo vam na voljo na 07 34 82 100 ali info@ciktrebne.si, spremljajte pa tudi našo spletno stran ciktrebne.si in našo FB stran.

V letu 2023 vam kolektiv CIK Trebnje z direktorico Patricijo Pavlič želi zdravja, sreče in zadovoljstva.

Tanja Vrčkovnik

Na sprehod med letne čase

Mrzli dnevi so tu. Zdravniku in zobozdravniku ter ljubiteljskemu slikarju, ilustratorju in karikaturistu Robertu Hlavatyju (Trst, 1897–1982, Ljubljana) je bil zimski čas pri srcu, kar lahko začutimo ob opazovanju njegovih melanholičnih, s snegom posutih krajin.

Oktobra smo mu ob 125. obletnici rojstva in 40. obletnici smrti v Galeriji likovnih samorastnikov Trebnje posvetili začasno razstavo *Prosevajoča in prelivajoča se lepota akvarela: videnja in občutenja krajine*. Na razstavi se lahko sprehodite med krajinami v vseh letnih časih, vseeno pa med njimi izstopajo hladni toni zime in zemeljska umirjenost jeseni. Njegove kraške in istrske pokrajine z nežnostjo vodnih nanosov pigmenta pričarajo lirično vizijo periferije v modri, zeleni, rumeni in rjavi barvi, včasih pa nas dela popeljejo tudi med barvit vrvež velikih mest. Abstrahirani prizori pričajo o slikarjevi ljubezni do ljubljanskega, koprškega in tržaškega okolja ter o njegovem neizpodbitnem talentu, s katerim se je v zgodovino likovnega ustvarjanja zapisal kot cenjen slikar Krasa.

V izboru akvarelov je predstavljen njegov vseživljenjski opus od začetka tridesetih do konca sedemdesetih let. Pri razstavi je sodelovalo kar deset različnih inštitucij in zbiralcev umetnin, ki so prispevali dela za razstavo, kar priča o kvaliteti in priljubljenosti Hlavatyjevih del.

Vabljeni, če želite v sebi še dodatno podžgati praznično vzdušje z raziskovanjem zasneženih krajin, ki vabijo korake v še nedotaknjen sneg, hkrati pa lahko na razstavi tudi ubežite mrazu in podoživite ravno preteklo jesen ali z mislimi odtavate na morje. Razstava bo odprta do 12. februarja 2023.

Deja Bečaj

foto: Alenka Stražičar Lamovšek

REŠI ŽIVLJENJE – daruj kri

Ponedeljek 09. in torek 10. januarja

2023

»Galaksija«
TREBNJE

Vljudno vabljeni.

Za prijavo pokličite v tednu pred akcijo na 051 389 270 ali 051 671 147.

Kako poskrbeti za svoje duševno zdravje?

Sami lahko naredimo ogromno za svoje dobro počutje, ki vpliva na ravnesje na telesnem, duševnem in socialnem področju ter nam omogoča, da živimo zdravi, zadovoljno in izpolnjujoče življenje:

- Poskrbimo za zdrav življenjski slog
- Obvladujemo stres, poskrbimo za sprostitev in razbremenitev
- Čas za hobije, interese in aktivnosti
- Negujemo odnose z našimi bližnjimi
- Ne pozabimo na druženje, igro in smeh
- Osredotočimo se na pozitivne stvari in bodimo hvaležni
- Prepoznavamo in pokažimo svoja čustva in občutke
- Postavimo meje
- Držimo se dnevne rutine
- Poiščimo pomoč, ko jo potrebujemo

Soočamo se z velikimi obremenitvami, ki so lahko zelo stresne. Nemalokrat nas obveznosti obremenijo do te mere, da ne najdemo več časa zase, za počitek ali sprostitev in lahko postanemo kronično izčrpani. Včasih lahko pomaga že iskren pogovor z bližnjo osebo, da se nekoliko razbremenimo in olajšamo čustveno stisko. Kadar pa je notranja stiska prevelika, je pomembno, da pravočasno poiščemo pomoč strokovnjaka (npr. psihoterapevta ali kliničnega psihologa).

Na spletni strani www.zadusevnozdravje.si, ki deluje v okviru Nacionalnega programa za duševno zdravje MIRA, najdemo več informacij in napotkov, kako krepimo svoje duševno zdravje in kje poiskati pomoč, ko jo potrebujemo.

povzela P. K. L.

Alkohol in vidiki zdravja

November je mesec boja proti zasvojenosti. V Sloveniji imamo veliko dostopnost do alkohola, običaje, ki spodbujajo pitje alkohola, visoko toleranco do negativnih posledic pitja alkohola ter pomanjkanje preventivnih ukrepov, še zlasti nacionalnih politik.

Alkohol še danes velja za dobro pomirjevalo, lahko je tudi antidepresiv, včasih umiri znake (simptome) shizofrenije. Na duševnem zdravju pogosto pušča posledice, kot so anksiozne motnje, depresija, bipolarni motnje ter organske duševne motnje.

Otroci in mladostniki naj ne bi uživali alkohola vsaj do 21. leta starosti, saj je pri njih razvoj možganov izredno intenziven in tvegana dejanja pušča hujše posledice kot v odrasli osebi.

Ranljiva skupina so tudi nosečnice - pitje alkohola med nosečnostjo pušča posledice na še nerojenemu otroku. Posebna previdnost velja tudi pri osebah s kroničnimi obolenji in pri starejših od 65 let.

Varnega uživanja alkohola ni. Manj je bolje, še najbolje pa je nič. Sami lahko največ prispevamo k dobremu zdravju predvsem z navadami, ki jih pridobimo v zgodnjem obdobju odrasčanja ali se jih priučimo kasneje.

po NIJZ povzela P. K. L.

Način prehranjevanja - vse se začne v družini

Zdrav način prehranjevanja je ključen za zdravje v vseh življenjskih obdobjih, še toliko bolj v otroštvu in mladostništvu. Pomembno vlogo pri odnosu do prehranjevanja imajo starši.

Danes smo vse bolj izpostavljeni ponudbi hrane z visoko vsebnostjo sladkorjev in/ali soli in maščob. Zaradi pretežno sedečega načina življenja, zaužitega ne porabimo. Posledično prihaja do prekomerne prehranjenosti in debelosti.

Primerno prehranjenost vzdržujemo z zdravim načinom prehranjevanja in zadostno količino uravnovežene telesne dejavnosti. Izbirajmo pestro hrano, ki vsebuje več živil rastlinskega kot živalskega izvora, polnovredna žita in žitne izdelke ter manj mastno mleko in mlečne izdelke. Večkrat dnevno uživajmo lokalno pridelano zelenjavo in sadje, dvakrat tedensko ribe in enkrat do dvakrat tedensko uvedimo brezmesni dan (meso lahko nadomestijo stročnice). Jedi pri mizi ne dosoljujmo in omejimo vnos sladkorja. Za žejo uživajmo navadno vodo iz pipe ali mineralno vodo ter nesladkan čaj. Izbirajmo tudi zdrave načine priprave hrane, kot so kuhanje v sopari, dušenje z manjšo količino kakovostnega olja ali dušenje v lastnem soku ali z dodatkom vode.

Čeprav se nam načrtovanje obrokov morda zdi dodatno delo, je to ključno za zagotavljanje uravnoveženih in zdravih obrokov, pa tudi za oblikovanje finančno sprejemljivega načrta glede na razpoložljiv družinski ali osebni proračun. Kupujmo zgolj tisto hrano, ki jo zares potrebujemo, in v količinah, ki jo dejansko porabimo. Rotirajmo živila in preverjajmo datume, uporabimo ostanke: ostanke zelenjave denimo v jedeh, kot so zelenjavne juhe, enolončnice, omake za testenine. Tako zmanjšamo tudi količino zavržene hrane.

Družina vzgaja, uči in daje zgled.

po NIJZ povzela PKL

Cepljenja to jesen

Starejši od 60 let, še posebej tisti, ki imajo kronične bolezni, imajo slabši imunski sistem in se novim okužbam težje uprejo.

Staranje je namreč proces, ki vpliva na vse telesne funkcije in postopno zmanjšuje njihovo sposobnost prilagajanja večjim obremenitvam, tako je otežena tudi obramba proti okužbam. Cepljenje pa nam je pri tem lahko v pomoč. Je namreč najbolj učinkovit, varen in preprost način preprečevanja bolezni in njenih posledic.

V jesenskem času je aktualno cepljenje proti **covidu-19**, **gripi** in proti **pnevmokoknim okužbam**. Vsa omenjena cepljenja se lahko opravi sočasno ali s kakršnim koli presledkom.

Ob intenzivnem kroženju teh bolezni, ki se med ljudmi prenašajo z okuženimi kapljicami iz dihal, je za zaščito zdravja poleg cepljenja pomembno tudi upoštevanje splošnih **samozaščitnih ukrepov**:

- pravilno umivanje in razkuževanje rok,
- ko kašljamo ali kihamo, vedno uporabimo papirnat robček in ga takoj odvržemo v smeti,
- z rokami se ne dotikamo oči, nosu in ust,
- redno prezračevanje prostorov (čim več oken odpreti vsaj za nekaj minut, prezračujemo kljub nizkim zunanjim temperaturam, saj zaprt prostor predstavlja veliko tveganje za prenos okužb),
- dosledna uporaba mask,
- vzdrževanje medosebne razdalje in izogibanje stika z ljudmi, ki imajo znake bolezni,
- če smo bolni, ostanimo doma,
- poskrbimo za splošno odpornost.

Poskrbimo za svoje zdravje in zdravje naših bližnjih.

Marta Košir, dr. med., spec. javnega zdravja
Vodja Enote za nalezljive bolezni NIJZ Območna enota Novo mesto

Za uspeh moraš imeti srečo,
da se ti ponudi priložnost,
in pamet, da jo znaš izkoristiti.

afganistanska modrost

*Dragi bralci glasila Šentrupert,
v letu 2023 vam želimo,
da bi z zdravjem ob strani pogumno zrlí izzivom v oči,
da bi imeli srce polno ljubezni,
da bi vsakdan začinili s kančkom sreče
in si na koncu dneva zadovoljno rekli: »Ta mano je uspešen dan!«*

Uredniški odbor in soustvarjalci glasila Šentrupert

Šentrupert

Glasilo Občine Šentrupert – Leto: XXIV./4, zima 2022 – USTANOVITELJICA: Občina Šentrupert, zanjo Tomaž Ramovš – UREDNIŠKI ODBOR: Petra Krnc Laznik, urednica, člani: Janja Jerovšek, Mateja Leban, Primož Primec, Mojca Ramovš, Jakob Trček, dr. Jože Uhan – Avtor naslovne fotografije je Jernej Lasič – GRAFIČNA PRIPRAVA in TISK: Piktogram d. o. o., Dobrova – Glasilo izhaja štirikrat letno - Naklada: 1100 izvodov – Glasilo je za občane Občine Šentrupert brezplačno.

Prispevke za pomladno številko časopisa pošljite do četrтка, 2. marca 2023, na e-naslov glasilo@sentrupert.si. Priporočena dolžina je 1500 znakov s presledki vred. Fotografijo dodajte posebej, ne prilepljeno v word, ampak kot priponko vsaj velikosti 1024x***. Pripišite avtorja prispevka in fotografije. Uredništvo si pridržuje pravico od krajsanja in lektoriranja besedil. Anonimnih in ne več aktualnih prispevkov ne bomo objavili. V glasilu objavljeni prispevki izražajo stališče avtorja in ne uredništva.